

Sazak, E., Per, M., & Türker, O. (2018). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin ilkökul ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (4), *-**.

Geliş Tarihi: 16/01/2018

Kabul Tarihi: 04/10/2018

KAYNAŞTIRMA SINIFI ÖĞRETMENLERİNİN İLKOKUL DERS KİTAPLARINDA VE DERSLERDE İLLÜSTRASYON KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

Elif SAZAK**

Meral PER***

Orhun TÜRKER****

ÖZET

İllüstrasyonlar, kitapların temel unsurlarındandır. Ders kitaplarında kullanılan illüstrasyonlar özel gereksinimli olan ve olmayan tüm öğrenciler için uygun olmalıdır. Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma sınıflarında görev yapan ilköğretim birinci kademe birinci sınıf öğretmenlerinin ilkökul ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmaya, Bolu ilinde, sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan, ilkökul birinci sınıf, 9 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen Öğretmen Kişisel Bilgi Formu ve yapılandırılmış sorulardan oluşan İllüstrasyon Kullanımı Görüş Formu (İKGF) kullanılmıştır. Araştırma ile ilgili nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda; öğretmenlerin çoğunluğunun ilkökul ders kitaplarında illüstrasyonlara oldukça geniş bir şekilde yer verildiğini, ancak bazı öğretmenler sınıf düzeyi arttıkça illüstrasyon kullanım düzeyinin azaldığını belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular ışığında öğretmenlerin illüstrasyon kullanımına ilişkin sorunları ve önerileri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, illüstrasyon, ders kitabı, özel gereksinimli öğrenci

THE OPINIONS TEACHERS WORKING IN MAINSTREAMING CLASSES ON THE USE OF ILLUSTRATIONS IN PRIMARY SCHOOL TEXTBOOKS AND LESSONS.

ABSTRACT

Illustrations are the basic elements of books. Illustrations used in textbooks should be suitable for all students with special needs and those without. The aim of this research is to determine the opinions of elementary first graders primary school teachers working in mainstreaming classes on the use of illustrations in primary school textbooks and lessons. In the province of Bolu, primary school first class and 9 class teachers who have special needs student in class participated in the research. In the collection of the research data, Teacher Personal Information Form developed by the researchers and the Illustrative Use Opinion Form (IUOF) composed of semi-structured questions were used. Content analysis techniques were used to analyze the qualitative data related to the research. At the end of the study; most of the teachers were shown in illustrations in elementary school textbooks quite widely on the other hand, some teachers stated that as the class level increases, the level of illustration usage decreases. The findings and suggestions of the teachers about the use of illustrations in the findings are discussed.

Key Words: Mainstreaming, illustration, lesson book, student with special needs.

* Bu çalışma II. International Academic Research Congress, 18-21 Ekim 2017, Alanya, Türkiye'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, elifsazak@hotmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, meral.per@hotmail.com

**** Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi, turkerorhun@gmail.com

1.GİRİŞ

Ders kitapları yazılı ve basılı gereçler grubunda yer alan ve öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden çalışma materyalleridir. Öğretme ve öğrenme etkinliklerinin temel öğelerinden olan ders kitaplarının öğrencilerin başarıları üzerinde önemli etkisi vardır. Öğretmen ve öğrencilerin bilgi birikimlerini genişletirler, çeşitli araştırma, deney ve uygulama gibi etkinlikleri gerçekleştirmek için başvurulan kaynaklardır (Karadüz, 2006). Eğitim-öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin en çok kullandıkları araçların başında gelen ders kitapları, öğretim amaçlarına ulaşmada büyük öneme sahiptir. Bu kitaplar öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişmesinde katkısı en yüksek olan materyallerdendir (Alpan Bangir, 2008; Uzuner, Aktaş ve Albayrak, 2010). Özellikle ilkökul kitapları okumayı sevmeye ve iyi okuma alışkanlığı kazandırmada temel oluşturması nedeniyle, diğer sınıf ve kademedeki ders kitaplarından daha önemlidir. Ders kitaplarında öğrencileri çalışmaya, araştırma, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer almalıdır. Belirli bir plân ve programda öğrenme ve öğretme etkinliklerinin yürütülebilmesi için ders araç gereçlerinin öğretici nitelikte olması gerekir (Demirel, 2000; Karadüz, 2006). Ders kitaplarının öğrenciler üzerinde etkili olmasında iki etmen söz konusudur. Birincisi, bireyin dil gelişimi; sözcük dağarcığı, dili kullanması, ikincisi ise ders kitabının kendisidir. Ders kitabının resim, dil, söz dizimi, bilgi örgütlemesi ve sayfa tasarımı gibi yönlerden etkili olarak tasarlanmış olması, öğrencinin okuma performansını ve kitapla olan etkileşimini artırmakta, daha iyi öğrenmesini sağlamaktadır (Garofalo, 1988'dan akt., Alpan Bangir, 2008). Bu nedenle ilkökul çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak olan kitapların niteliğine özen gösterilmelidir (Demirel 2005; Uzuner ve diğerleri, 2010).

Ders kitaplarında özellikle dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle söylenebilir. Metinler öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyine uygun olmalıdır. İçeriğinde öğrencileri çalışmaya, araştırma, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer almalıdır (Karadüz, 2006). Verilen bilgilerle birlikte bunların dil ve anlatım özellikleri, içeriğin sunumu, programda esas alınan öğretim yöntem ve stratejilerine uygunluğu, görsel öğelerin zenginliği ve içerikle uyumu ders kitabının öğreticilik işlevini yansıtan durumlardır (Alpan Bangir, 2008). Metinlerde ve sorularda öğrencinin konuları anlamasına ve soruları yanıtlamasına yönelik ipuçları yer almalıdır. Ancak bu ipuçları ne az ne çok sayıda olmalıdır. Çünkü Garofalo (1988) araştırmasında, ders kitabında yer alan sıfır ipucu 1.53, bir ipucu 1.79, iki ipucu 2.10, üç ipucu 1.36 düzeyinde öğrenmeyi hızlandırmaktadır. Ortalamalar sıfır ipucundan ikiye kadar yükselmiş, ancak ipucu sayısı üçe çıktığında sıfır ipucunun da altına düşmüştür. Çok sayıda ipucu öğrenmeyi azaltmaktadır. Mantıksal bir yapıda sunulan bilgi ve etkili bir tasarım öğrenmeyi olumlu yönde etkileyebilmektedir. Bu yüzden öğrenmeyi hızlandıracak ipuçları metin olarak değil görsel olarak sunulmalı, görsellerden yararlanılmalıdır (Alpan Bangir, 2008).

Planlı eğitim uygulamalarında kullanılan ders kitaplarında metin; açıklayıcı, yönlendirici, tamamlayıcı resim, grafik, şekil gibi öğretim materyallerine yer vererek öğrenme-öğretme sürecini daha canlı, ilgi çekici ve aktif hâle getirebilir (Küçükahmet 2001; Uzuner ve diğerleri, 2010) Etkili bir ders kitabı “görsel zenginlik içermeli, albenisi olmalı, renkli resim ve fotoğraflarla desteklenmelidir.” (Şahin-Yıldırım 1999; Uzuner ve diğerleri, 2010). Ders kitaplarında göz alıcı, büyük ayırt edilebilir baskı,

parlak renk ve illüstrasyonlar, sayfalarda kullanılan renkli grafikler, çocukların dikkatini çekerek merak uyandırmaktadır (Weih, 2015). Roslina (2017); resimli kitapların, özellikle okuduğunu anlama üzerine olumlu etkileri olduğunu ifade etmektedir. Gönen, Karakuş, Uysal, Kehci, Ulutaş ve Kahve (2013) ise resimli kitapların çocuğun gelişimine, sosyalleşmesine faydasının yanında küçük yaşlarda başlayan çocuk-edebiyat-kitap ilişkisinin çocuğun gelecek yaşamında kitap sevgisi ve okuma kültürünün oluşmasına da zemin hazırlayacağına vurgu yapmaktadır.

Kitaplarda kullanılan görsellerin çocuğun gelişim seviyesiyle paralellik göstermesi gerekir; böylece çocuk ile görsel arasında bir ilişki olabilir; çünkü görsel metin algıda kolaylık sağladığı sürece çocuğa olan ilişkisini sürdürülebilir (Çer,2016). Dolayısıyla çocuk için seçilen kitapların uygun karakterlere ve çocuğun ilgisini çekecek düzeyde hazırlanmış bir illüstrasyona sahip olması (Yavuzer, 2011) ve çocukların gelişim düzeylerini olumlu yönde etkileyecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.

İllüstrasyonlar, kitapların temel unsurlarındandır. Becer'e göre (2011), başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen bütün unsurlara "illüstrasyon" adı verilir. İllüstrasyonlar kitapların el yazması olarak üretildiği, sonraları basım tekniklerinin geliştiği ilk yıllarda önemli bir görsel malzeme kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Fotoğrafın bulunmasıyla birlikte gelişen basım teknikleri, imajların gerçekçi bir şekilde kağıda aktarılıp çoğaltılmasına olanak vermiştir. Fotoğrafların kağıt üzerine geçirilerek çoğaltılması günümüzde en yüksek seviyesine ulaşmış olsa da, illüstrasyon değerini hiç yitirmemiştir. Gerçeküstü imajların oluşturulması, mizah duygusunun ve samimi bir atmosferin yaratılması aşamasında illüstrasyonlar önemli rol oynamaktadır. Ayrıca görsel iletişimin de güçlü bir parçası olan illüstrasyonlar, yazılı metinlerin anlatım gücünü artırmaktadır. Uçar'a (2004) göre, görsel iletişim, dile göre iletişim açısından daha evrensel boyutlara sahiptir. Kavramları ve anlatılmak istenileni görsel bir hale getiren illüstrasyonları diğer resimlerden ayıran en önemli fark mesaj iletme özellikleridir. Bu nedenle illüstrasyonlar; konuların, kavramların, duyguların ve sosyal becerilerin öğretilmesinde ve görsel algılama yetilerinin gelişmesinde etkili olmakta ve hızlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır. Çocuklar kendilerine sunulan görsel uyaranlarla iletişim sürecinde kavramları algılar ve bu kavramlar düşüncelere, düşünceler davranışlara dönüşerek fiziksel ve sosyal çevreye yansıma olarak ortaya çıkmaktadır.

İllüstrasyon çalışmaları farklı araç ve yöntemlerle yapıldığı için, yapıldığı tekniğe göre çeşitlenebilmektedir. Buna göre illüstrasyon çeşitleri; geleneksel araçlarla (fırça, kalem, boyama) yapılan klasik illüstrasyon, kolaj tekniği ile yapılan kolaj illüstrasyon, birkaç tekniğin bir arada kullanıldığı karışık teknik illüstrasyon, bilgisayar ortamında dijital illüstrasyon olarak sınıflandırılmaktadır (Arıkan, 2009). Ders kitaplarında ise daha çok dijital illüstrasyonlar kullanılmaktadır. Dijital illüstrasyonlar, içinde

Şekil 1: Ders kitaplarından illüstrasyon örneği. Farklı ülkelerden kitap okuyan çocuklar.

bulduğumuz teknolojik çağa uygun olarak geliştirilmiştir ve geleneksel yöntemlere

göre daha hızlı üretim, düşük maliyet, kullanım ve sunum kolaylığı gibi avantajları nedeniyle eğitimde daha çok tercih edilmektedir.

Özel gereksinimli öğrenciler “çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarına göre beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren öğrenciler”dir (Cavkaytar, 2010). Bu öğrenciler zihin yetersizliği, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, ortopedik yetersizlik, sinir sisteminin zedelenmesi ile ortaya çıkan yetersizlik, dil ve konuşma güçlüğü, özel öğrenme güçlüğü, birden fazla alanda yetersizlik, duygusal uyum güçlüğü, süregen hastalık, otizm spektrum bozukluğu, sosyal uyum güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, üstün veya özel yetenek olmak üzere sınıflandırılırlar (Cavkaytar, 2010). Özel gereksinimli öğrenciler normal öğrenciler gibi gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak eğitim hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptirler. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılandığı eğitim ortamları farklılık göstermektedir. Bu ortamların belli başlıları arasında genel eğitim sınıfları, özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları gelmektedir (MEB, 2012). Genel eğitim sınıflarında sürdürülen kaynaştırma uygulaması da 20 seneden beridir ülkemizde uygulanmakta ancak özellikle son 10 yılda son yıllarda giderek yaygınlaşmaktadır. Kaynaştırma özel gereksinimli öğrencilere ve/veya sınıf öğretmenlerine destek hizmetlerinin sağlanması koşuluyla, özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim ortamında eğitim almaları olarak tanımlanmaktadır (Kargın, 2004; Kırcaali-İftar, 1992; MEB, 1997 Roach, 1995). Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, kayıtlı buldukları okulda uygulanan eğitim programını takip etmekte, normal gelişim gösteren öğrencilerin eğitim gördükleri ders kitapları ile eğitim görmektedirler (MEB, 2012). Bu nedenle ders kitaplardaki metinlerin ve görseller olan dijital illüstrasyonların özel gereksinimli öğrencilerin de etkili yararlanabilmelerinin sağlanması açısından uygun hazırlanmalarına, öğrencilerin öğrenmelerini en üst düzeye ulaştırabilecek nitelikte olmalarına özel gösterilmelidir.

Özel gereksinimli öğrenciler kendilerine uygun şekilde düzenlenmiş öğrenme araçlarından etkili bir şekilde yararlanabilmektedirler. Özellikle otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler başta olmak üzere özel gereksinimli öğrencilerin görsel uyaranlara yönelik yeterlilikleri, diğer uyaran türlerine göre daha yüksek düzeydedir (Aral ve Gürsoy, 2007). Zihin yetersizliği olan öğrenciler için resimli kitaplar, çocuğun resimleri betimlemesine ve kendince tanımlayabilmesine, “bebeğini getir” gibi basit yönergeleri anlayabilmesine ve izleyebilmesi için de dil gelişimine olumlu katkılar sağlamaktadır (Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014). Yine hem otizm spektrum bozukluğu olan hem de zihin yetersizliği olan öğrenciler için kullanılan etkinlik çizelgelerinde öğrencinin yapacağı etkinlikler çeşitli hatırlatıcılar biçiminde resimler halinde sunulmakta, böylece öğrencilerin etkinlikleri yapmaları kolaylaştırılmaktadır. Özel gereksinimli öğrenciler için gerçek resimler, resimli kartlar ve çizimler kullanılabilir gibi dijital resimler de kullanılabilir. Özellikle 1970’li yıllarda Eric Schopler tarafından, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin becerileri, ilgi alanları ve gereksinimleri temel alınarak geliştirilen bir eğitim programı olan TEACH Programı ile öğrencilerin ilgi alanlarından yararlanılarak motivasyon artırma yoluna gidilir ve iletişimi artırıcı görsel materyallerin kullanımı ile öğretmenin dikkatini çekmesi yöntemi öğretilir. 1994 yılında “Delaware Otizm Programı” içinde Bondy ve Frost tarafından geliştirilmiş bir yöntem olan PECS (Picture Exchange Communication System) yönteminde ise çocuğun kelimelerinin yerini resimli kartlar yer almaktadır

(Yıldırım-Doğru, 2009). Mangundayao, McLaughlin, Lee Williams ve Toone (2013), araştırmalarında, görsellerin eğitimde etkili olduğunu vurgulamaktadırlar.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu nedenle bu araştırmada kaynaştırma sınıflarında görev yapan ilköğretim birinci kademe, birinci sınıf öğretmenlerinin ilkökul ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli öğrenciler için resim kullanımının etkililiğine yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Coşkun ve diğerleri, 2014; Ece ve Çelik, 2008; Doğan ve İftar, 2002; Kırcaali-İftar ve Uysal, 1999). Diğer taraftan yurtdışında ve Türkiye’de özel gereksinimli öğrencilerin ders kitaplarında ve eğitiminde dijital illüstrasyon kullanımına yönelik öğretmen görüşlerinin incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamaktadır. Bu nedenle bu araştırmada kaynaştırma sınıflarında görev yapan ilköğretim birinci kademe, birinci sınıf öğretmenlerinin ilkökul ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilecek bulgularla ders kitaplarındaki illüstrasyonlara yönelik öneriler getirilebilecek, illüstrasyonların daha etkili kullanımına katkı sunulabilecektir.. Bu açıdan bu araştırma önemli görülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırma, sınıfında kaynaştırma uygulaması yapılan, ilkökul birinci sınıf öğretmenlerinin ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesini amaçlayan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım, 1999). Bu araştırmada niteliksel araştırma yöntemlerinden görüşme modeli kullanılmıştır. Nitel yöntemlerden en sık kullanılan görüşmedir. Görüşme insanların perspektiflerini, tecrübelerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen, 1992’den akt. Yıldırım, 1999). Bu araştırmada görüşme için yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanarak öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri alınmıştır. Elde edilen nitel veriler tümevarım analizi tekniği ile analiz edilmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Niteliksel araştırma, bir alanda derinlemesine veri toplanmasını içeren bir araştırma biçimidir. Araştırma ile ilgili veriler, uzun bir süre içinde, farklı değişkenlerle ilgili olarak doğal ortamlarda toplanabilmektedir. Niteliksel araştırmalarda veriler derinlemesine görüşme, gözlem, katılımcı gözlem, günlük inceleme gibi tekniklerle toplanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmanın verileri ise, görüşme çeşitlerinden biri olan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Görüşme genellikle bir kişiyle ya da grupla yapılan amaçlı söyleşilerdir. Ancak, görüşme sırasındaki söyleşiler, araştırmacı tarafından karşıdaki kişiden bilgi almak amacıyla yönlendirilmektedir (Patton, 1990). Niteliksel araştırmalarda veri toplamak amacıyla görüşmeler iki şekilde kullanılabilir.

Görüşme, veri toplamak için kullanılan tek yöntem olabilmektedir ya da katılımcı gözlemcilik, alandaki bilgiler ya da diğer tekniklerin yanısıra kullanılabilir (Bogdan ve Biklen, 1992). Görüşmeleri en yaygın gruplama şekli yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme ve yarı- yapılandırılmış görüşme olarak üçlü sınıflamadır (Nieswiadomy, 1993). Yarı-yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeler ile yapılandırılmamış görüşmeler arasında yer alan görüşme türüdür. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler için, tüm görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır. Kendileriyle görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sırayla sorulur; ancak, kendisiyle görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlanmasına izin verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.1. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Bolu ilinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı beş farklı okulun kaynaştırma eğitimi yürüten sınıflarında görev yapan, toplam 9 ilkokul birinci sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. 28-50 yaş aralığında bulunan bu öğretmenlerden 6'sı bayan, 3'ü erkektir. Tamamı eğitim fakültelerinden mezun olan bu öğretmenlerin 8'i sınıf öğretmenliği, 1'i resim-iş öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Öğretmenlerin 2'si 1-10 yıl, 3'ü 10-20 yıl arası ve 4'ü de 20 yıl üstü mesleki deneyime sahiptir. Araştırmaya katılan 6 öğretmenin sınıfında birer, 3 öğretmenin sınıfında ise ikişer özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler hafif düzeyde zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerdir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen Öğretmen Kişisel Bilgi Formu ve İllüstrasyon Kullanımı Görüş Formu (İKGF) kullanılmıştır. İKGF'de 6 soru yer almıştır. Belirlenen yarı yapılandırılmış sorular alandan iki uzman tarafından incelenmiş ve soruların ifadesi ve içeriğine ilişkin verilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Son formda yine 6 soru yer almıştır. Görüşme formu öğretmenlerin demografik özelliklerini betimlemeye yönelik sorularla başlamaktadır. Bu bölüm görev yapılan okul, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mezun olunan üniversite/bölüm, mesleki deneyim süresi, sınıfta bulunan özel gereksinimli öğrenci sayısı ve bu öğrencilerin engel türlerine ilişkin verilerin dökümünü sağlamıştır. Açık uçlu hazırlanan diğer sorularda müfredatta illüstrasyon kullanımına ne ölçüde yer verildiği, müfredatta yer alan illüstrasyonların özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için uygunluğu, derslerde illüstrasyon kullanımının özel gereksinimi olan ve olmayan öğrencilere yararları, derslerde illüstrasyon kullanımının tercih edilme durumu ve tercih edilen yöntemler, derslerde özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için illüstrasyon kullanımının nasıl artırılabilir ve özel gereksinimi olan ve olmayan öğrencilere illüstrasyon kullanımı üzerine diğer görüşler ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada kullanılan İKGF'de yer alan görüşme soruları şöyledir:

1. Müfredatta illüstrasyon kullanımına ne ölçüde yer verilmiştir? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

2. Müfredatta yer alan illüstrasyonların özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için uygunluğu hakkında (çocuğun gelişim düzeyi, yaşı, olumsuz örnek sunması gibi) ne düşünüyorsunuz?
3. Derslerinizde illüstrasyon kullanmayı tercih ediyor musunuz? Bunlar nelerdir, hangi derslerde, hangi araçlar ile hangi yöntemlerle kullanmayı tercih ediyorsunuz.
4. Derslerde illüstrasyon kullanımının özel gereksinimi olan ve olmayan öğrencilere yararları hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Derslerinizde özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için illüstrasyon kullanımı nasıl artırılabilir? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
6. Özel gereksinimi olan ve olmayan öğrencilere illüstrasyon kullanımı hakkında başka neler eklemek istersiniz?

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Bolu ilinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 5 farklı okulda, sınıfta kaynaştırma uygulaması yapılan, ilkököl birinci sınıf, 9 öğretmen ile bireysel görüşme yapılarak elde edilmiştir. Görüşme sürecinin belgelendirilmesi amacıyla veriler, kaynak kişilerden izin alınarak, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler üçüncü araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve katılımcıların merak ettiği konular hakkında soru sormalarına fırsat tanınmıştır. Katılımcıların sordukları sorular araştırmanın amacı doğrultusunda cevaplanmıştır. Ayrıca görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedileceği ve kayıtların sadece ses kayıtları dökümlerinin doğruluğunu kontrol eden bir uzman tarafından dinleneceği bilgisi verilmiştir. Görüşmelerde katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, "hocam" ya da "siz" ifadesi kullanılmıştır. Görüşmeler hafta içi günlerde, katılımcıların uygun oldukları vakitlerde, öğretmenler odası ve boş sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 17.09.2017 ile 07.10.2017 tarihleri arasında yapılmıştır. Görüşmelerin en kısası 6 dakika 5 saniye en uzununu ise 18 dakika 32 saniye sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında kaynaştırma sınıflarında görev yapan ilköğretim birinci kademe sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları yazıya çevrilmiş ve elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Nitel araştırmalarda verilerin analizinde ilk aşamada veriler kodlanır. Bu kodlama, daha önceden belirlenmiş kavramların yanı sıra verilerin kodlanması esnasında ortaya çıkan kavramlara göre yapılmıştır. Kodlar, soruların benzer cevaplarını tanımlayan ve verileri düzenleyip çözümlenmeye yardım eden sembollerdir (Robson, 2001). Bu doğrultuda, veriler üç farklı araştırmacı tarafından da derinlemesine incelenmiş ve anlamlı bölümlerden kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen kodlar arasındaki ilişkiler incelendikten sonra, bu kodları kapsayan kategorilere ulaşılmıştır. Farklı araştırmacılar tarafından ulaşılan kategoriler karşılaştırılarak üzerinde uzlaşılan altı kategori oluşturulmuştur. Ayrıca nitel değerlendirmelerde doğrudan alıntıların bireylerin düşüncelerini olduğu gibi yansıtmada etkili olacağına inanıldığı (Yin, 1994) için her bir kategoriye örnek olabilecek cevaplar aynen aktarılmıştır.

İçerik analizinin ilk basamağı ses dökümlerinden elde edilen verileri anlamlı kategorilere ayırarak her kategorinin anlamsal olarak ne ifade ettiğini bulmaya çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın genel çerçevesi göz önüne alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmacı ses kayıt dökümleri araştırmanın amacı doğrultusunda incelemiş ve kategorilerin oluşturulmasına geçilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinde elde edilen veriler çalışmanın birinci ve ikinci araştırmacıları tarafından da değerlendirilip kategori ve temalarda görüş birliğine varılmıştır.

2.5. Güvenirlilik ve Geçerlilik

Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığı ve aktarıla bilirliği ile ilgiliyken, güvenirlilik, araştırmanın tutarlılığı ve teyit edilebilirliği ile ilişkilendirilmektedir (Lincoln ve Guba, 1985). Güvenirlilik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda başka araştırmacılar tarafından benzer sonuçların elde edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın güvenirliliğini arttırmak için teyit edilebilirlik ön planda tutularak araştırmada iki farklı güvenirlilik çalışması yürütülmüştür. Bunlardan ilki yapılan görüşmelerin dökümlerinin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerin %30 ölçütünü karşılayan 8 tanesi rastgele seçilerek ikinci araştırmacı tarafından dinlenmiş ve bu sırada da dökümler okunarak görüşme dökümlerinin doğruluğu kontrol edilmiştir. İkinci olarak da görüşme sorularına verilen yanıtların temalar haline dönüştürülmesinde çalışmanın araştırmacısı ve dökümlerinin doğruluğunu kontrol eden birinci ve ikinci araştırmacı, bağımsız olarak anlamlı benzerlikleri olan yanıtları aynı temalar altına toplamışlardır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra, iki araştırmacının oluşturduğu temalar karşılaştırılmış ve güvenirlilik katsayıları bulunmuştur. Güvenirlilik hesaplamaları, [Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı)] X100 formülüyle yapılmıştır. İki araştırmacı arasındaki ortalama güvenirliliğin %98 olduğu belirlenmiştir.

Geçerlilik ise araştırma sonuçlarının doğruluğuna, aktarıla bilirliğine odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için ortaya çıkan kavramların araştırmanın amacıyla anlamlı bir bütün oluşturmasına, olgu ve olayların açık bir şekilde ifade edilmesine, örneklem ortam ve sürecin ayrıntılı olarak ele alınmasına dikkat edilmiştir. Araştırmada, görüşme soruları için uzun yıllar özel eğitim alanında çalışan ve hala çalışmalarını sürdüren beş uzman görüşü alınarak geçerlilik elde edilmiştir.

3.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin içerik analizine göre oluşturulan kategorilerdeki öğretmen görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Temalara ilişkin bulgularda öğretmen “Ö” şeklinde kısaltmalar yapılarak verilmiştir. Görüşmelerden alıntılar yapılarak temalarla ilgili örnekler yazılmıştır.

3.1.Öğretmenlerin müfredatta illüstrasyon kullanımına yer verilme durumuna ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 7’si (%78’i) ilkökul müfredatında illüstrasyonlara oldukça geniş bir şekilde yer verildiğini belirtmiştir. 2 (%22) öğretmen ise yeterince yer verildiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin 4’ü (%44’ü) bu durumun öğrenciler için oldukça etkili ve faydalı olduğunu belirtmiş, 2 (%22) öğretmen ise özellikle Türkçe ve

Hayat Bilgisi derslerinde illüstrasyonların geniş bir şekilde yer aldığını vurgulamıştır. Öğretmenlerden Ö1. *“İllüstrasyonlar ders kitaplarında kapsamlı yer almaktadır. Bu öğrenciler için çok büyük bir artı oluyor.”* diyerek, Ö2. ise *“İlköğretim kademesindeki ders kitaplarında yeterince yer verildiğini düşünüyorum.”* diyerek görüşlerini belirtmişlerdir.

3.2.Öğretmenlerin İlkokul Müfredatında Ders Kitaplarında İllüstrasyon Kullanımının Özel Gereksinimi Olan Ve Olmayan Öğrenciler İçin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü ilkökul müfredatında yer alan illüstrasyonların tüm öğrenciler için uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerden 2'si (%22'si) olumsuz bir çizime ya da örneğe rastlamadığını belirtmiştir. 1 (%11) öğretmen ise illüstrasyonların uygunluğunda bir sorun görmemesine karşın, çizimlerin alan uzmanı olmayan biri tarafından yapıldığı izlenimi verdiğini ifade etmiştir. Örneğin Ö2. *“Her hangi bir sıkıntı görmüyorum, illüstrasyonlar öğrenciler için son derece uygundur.”* diyerek, Ö5. ise *“Çizimler öğrenciler için uygun, seviyorlar.”* Diyerek görüşlerini olumlu yönde ifade etmişlerdir.

3.3. Derslerde İllüstrasyon Kullanımının Özel Gereksinimi Olan Ve Olmayan Öğrenciler İçin Yararları Üzerine Görüşler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü derslerde illüstrasyon kullanımının özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için oldukça yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin 5'i (%55'i) illüstrasyonların derse dikkati çekme konusunda, 2'si (%22'si) konuların daha iyi kavranmasında, 1'i (%11'i) akılda kalmayı kolaylaştırmasında ve 1'i (%11'i) derslerde içerikleri desteklemesi açısından oldukça faydalı olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö5. *“Özellikle özel gereksinimli öğrenciler için vazgeçilmez, illüstrasyonlar olmadan dikkatlerini çekmek çok zor.”* şeklinde, Ö7. ise *“Öğrenciler için çok yararlı ve dikkat çekici.”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

3.4. Öğretmenlerin Derslerde İllüstrasyon Kullanımını Tercih Etmelerine Ve Kullanırken Kullandıkları Araçlara İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü derslerde illüstrasyonları kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden 5'i (%55'i) derslerde internette bulunan görselleri, 4'ü (%44'ü) kaynak kitaplardaki resimleri ve 1 kişi de (%11'i) afiş gibi görselleri kullandığını ifade etmiştir. Öğretmenlerden 4'ü (%44'ü) derslerde illüstrasyonlardan yararlanırken projeksiyon cihazı kullandığını belirtmiştir. Öğretmenlerden Ö4., *“Evet tercihimdir. Projeksiyon cihazı kullanıyorum.”*, Ö6., *“Evet genellikle projeksiyon kullanıyorum. Sadece resim göstererek açıklama yapıyorum.”* demiştir.

3.5. Öğretmenlerin Derslerde Özel Gereksinimi Olan Ve Olmayan Öğrenciler İçin İllüstrasyon Kullanımının Nasıl Arttırılabileceğine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 1'i (%11'i) , illüstrasyonların 1. sınıftan 5. sınıfa kadar azalma gösterdiğini ifade etmiştir. Bu sebeple illüstrasyon kullanım düzeyinin sınıf ilerledikçe düşmemesi gerektiğini belirtmiştir. 3 (%33) öğretmen kullanılan

illüstrasyonların yeterli düzeyde olduğuna yönelik fikir belirtmiş, kitaplarda ve internette yeterli görsel bulunduğunu vurgulamıştır. 1 (%11) öğretmen ek kaynak kitaplar kullanılarak her konu için yeterli görsellerin eklenebileceğini, 1 (%11) öğretmen hayat bilgisi dersinde olduğu gibi diğer derslerde de daha çok illüstrasyon kullanımının daha etkin olacağını, 1 (%11) öğretmen kitaplardaki illüstrasyonların çoğaltılabileceğini ifade etmiştir. 1 (%11) öğretmen ise derslerde yeri geldiğinde öğrencilerin resimleme yapmasını ve bu yolla kalıcı öğrenmelerin sağlandığını belirtmiştir. Bu soruda 1 (%11) öğretmen fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Ö5. “Her ders için tıpkı Hayat Bilgisi dersinde olduğu gibi bolca kullanılsa daha etkin olabilir.”, Ö9. “Elimizdeki imkânların yeterli olduğunu düşünüyorum.” diyerek görüş bildirmişlerdir.

3.6. Öğretmenlerin Özel Gereksinimi Olan Ve Olmayan Öğrencilere İllüstrasyon Kullanımı Üzerine Diğer Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece 1'i (%11'i) bu soruyu yanıtlamış ve teknik olarak daha geliştirilmiş illüstrasyonlara yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmen Ö8. “Teknik olarak geliştirilmiş illüstrasyonlar yer alabilir.” görüşünü dile getirmiştir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

ilkokul ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin çoğunluğunun ilkokul ders kitaplarında illüstrasyonlara oldukça geniş bir şekilde yer verildiğini, tümünün ders kitaplarında yer alan illüstrasyonların tüm öğrenciler için uygun olduğunu, derslerde illüstrasyon kullanımının özel gereksinimi olan ve olmayan öğrenciler için oldukça yararlı olduğunu ve illüstrasyon kullanımını tercih ettiklerini belirttikleri görülmüştür. Diğer taraftan bazı öğretmenler sınıf düzeyi arttıkça illüstrasyon kullanım düzeyinin azaldığını, daha çok yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Çalışmanın ilk bulgusu öğretmenlerin ders kitaplarında illüstrasyon kullanımına yer verilme durumuna ilişkin görüşlerine yönelik bulgusudur. Katılımcıların yaklaşık %80'ini ders kitaplarında illüstrasyonlara geniş bir şekilde, geri kalan %20'si ise yeterince yer verildiğini belirtmiştir. Özetle çalışmaya katılan öğretmenler ders kitaplarındaki illüstrasyonları yeterli görmüşlerdir. İşeri (2003)'e göre, öğrenmede en fazla %83 oranda görme duyusu etkili olmaktadır. Bu oranlar incelendiğinde görme duyusunun öğrenmede etkili bir rol üstlendiği ve kitaba alınan metinlerin görsel açıdan da desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır (İşeri, 2003). Öğretmenlerin ders kitaplarında illüstrasyonların yeterli görmeleri, öğrencilerin öğrenmeleri açısından önemli görülmektedir. Bir çalışmada (Yiğit, 2010) ilköğretim 1. kademe 1, 2 ve 3. sınıflarda okutulan ders kitaplarında, öğrencinin metni anlaması ve öğrenmenin kolaylaştırılması amacıyla kullanılan resim- grafik ve diğer görsel öğelerin, öğrencinin eğitimine olan katkılarının araştırılması amaçlanmış, öğretmenlerin çoğunluğunun resimlemelerin öğretime büyük katkısı olduğunu belirttikleri bulunmuştur. Çocukların resimler olmadan özellikle ilköğretim 1. kademe sınıflarında, metni yeteri derecede anlayamayacakları belirtilmiş, somut işlemler döneminde olan çocuğun önüne soyut

materyallerle dolu kitaplar koyulmaması gerektiği belirlenmiştir. Yige (2010)'nin çalışmasının sonuçları ile bu araştırmadan elde edilen bulgular tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan İşeri (2003) yaptığı çalışmada sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarına alınan sözel metinlerin resimlemelerinin yeterince özenli bir biçimde oluşturulmadığı, sözel metni anlamlandırarak ipuçlarının açık, net bir biçimde ortaya konmadığı ve sözel metinle uyumluluk ve tutarlılık ilişkilerinin kurulamadığı, görsel iletilerin gerçek yaşam gönderimlerinin zayıf gönderimlerle sağlanmaya çalışıldığı, baskı kalitesi, netlik, açıklık, estetiklik, renklerin kullanımı gibi biçimsel tasarımların yeterince gerçekleştirilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada ilkökul ders kitaplarındaki illüstrasyonlar öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, İşeri (2003)'nin elde ettiği sonuçlarla desteklenememesinin nedenleri sınıf düzeyi ve tarih farklı olarak görülebilir. Her geçen yıl teknoloji gelişmekte, teknolojideki değişimler dijital illüstrasyonların çeşitliliğini ve kalitesini de etkilemektedir.

Bu araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%44'ü) ders kitaplarındaki illüstrasyonların özel gereksinimli olan ve olmayan tüm öğrenciler için oldukça etkili ve faydalı olduğunu belirtmiş, %22'si ise özellikle Türkçe ve Hayat Bilgisi derslerinde ki illüstrasyonların geniş bir şekilde yer aldığını vurgulamıştır. Yige (2010) tarafından yapılan araştırmada da ilkökul öğretmenleri öğrencileri için illüstrasyonların öğrenmeye katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ile Yige (2010)'nin çalışmasından elde edilen bulgular tutarlılık göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli bulgu da öğretmenler tarafından, illüstrasyonların öğrencilerin gelişim düzeyleri ve yaşlarına göre uygun görüldüğü ve illüstrasyonlar arasında olumsuz örneklerle rastlanmadığı saptanmadığı, metinler ile görsellerin ders kitaplarında uyumlu olduğunun belirtilmesidir. Yapılan bir araştırmada İşeri (2003) sözel metinler için çizilen resimlerin renklerinin soluk olduğu, kitapların baskı kalitesinin yeterli düzeyde olmadığı ve grafik tasarımının yetkin kişilerce yapılmadığını söylemiştir. Daha sonra gerçekleştirilen iki çalışmada ise farklı sonuçlar bulunmuştur. Güven (2010), ders kitabındaki görsel unsurların metin ile uyumlu olup olmamasına ilişkin olarak öğretmenlerin %53.93'ü görsel unsurların metinleri anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştıracak kadar metinle uyumlu olduğunu belirtirken, %37.07'si görsel unsurların metinle kısmen uyumlu olduğunu, %8.98'i de uyumlu olmadığını belirtmektedir. Yige (2010)'nin çalışmasında ise araştırmaya katılan 30 ilkökul öğretmenine kitapların çocuğun seviyesine uygun olarak resmedilip edilmediği sorulduğunda, bazı öğretmenlerin seviyeyi normal bulurlarken, bazıları seviyenin çok altında olan resimlerin kullanıldığını, bunun da çocuğun estetik beğenisini olumsuz yönde etkilediğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bu çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç da derslerde kullanılan illüstrasyonlara çoğunlukla internet üzerinden ulaşılmakta ya da kaynak kitaplarda bulunan görsellerden yararlanılmasıdır. Ayrıca projeksiyon cihazının illüstrasyon gösteriminde en çok kullanılan araç olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan kaynaştırma sınıfı öğretmenleri tarafından genel olarak öğretim programında yer alan illüstrasyonların yeterli olduğu düşünülse de, illüstrasyon kullanımının kaynak kitaplarda, Türkçe ve Hayat Bilgisi dersleri dışında yer alan derslerde de arttırılması gerektiği konusunda görüşler bulunmaktadır. Günümüzde küçük yaşlardan itibaren bilgisayar, televizyon ve tablet gibi teknolojik araçların içerisinde büyüyen çocuğun geleneksel anlamda eğitim

ve öğretime katkı sağlayacak pek çok ürün desteği hazırlanmakta ve basılı kaynaklarla desteklenmektedir (Yige, 2010). Projeksiyon cihazı da okullarda yaygın bir şekilde kullanılan bu cihazlardan birisidir. Ancak öğretmenlerin daha hızlı erişim sağlayabilecekleri akıllı tahtaların da ders kitaplarındaki illüstrasyonların gösteriminde kullanılması gerektiği düşünülmekte ve uygulamalara önerilmektedir.

Elde edilen tüm bu sonuçların ışığında illüstrasyonların dikkati çekme ve kalıcı öğrenme gibi faydaları göz önünde bulundurulduğunda, ilköğretim birinci kademe kaynaştırma eğitimi yürütülen sınıflarında illüstrasyon kullanımını arttıracak çeşitli etkinliklere daha fazla yer verilmesi ve kaynak kitaplardaki illüstrasyonların tüm derslerde artırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpan, G. (2008). Ders kitaplarındaki metin tasarımı. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 6 (1).
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2007). Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş. Morpa.
- Arıkan, A.G. (2009). *İmgeden baskıya grafik tasarım*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Becer, E. (2011). İletişim ve Grafik Tasarım. Ankara: Dost Kitabevi.
- Bogdan ve Biklen, 1992 Bogdan, R. C., & Biklen, S. K.(1992). *Qualitative research for education* (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Cavkaytar, S. (2010). İlköğretimde yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yazma süreci modelinden yararlanma. *Journal of International Social Research*, 3(10).
- Çoşkun, İ., Gür, T., & Aykutlu, H. (2014). Hafif düzey zihin engelli bireylerin okuduğunu anlama düzeyinin belirlenmesi ve yorumlanması amacıyla metin sonrası çizilen resimlerin incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(14), 17-42.
- Çer, E. (2016). Preparing Books for Children from Birth to Age Six: The Approach of Appropriateness for the Child. *Journal of Education and Practice*, 7(4), 78-99.
- Demirel, Ö. (2005). *Öğretimde planlama ve değerlendirme öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, O. S., & Tekin-İftar, E. (2002). The Effects of Simultaneous Prompting on Teaching Receptively Identifying Occupations from Picture Cards. *Research in Developmental Disabilities*, 23(4), 237-252.
- Ece, A. S., & Çelik, A. (2008). Öğretilebilir zihinsel engelli öğrencilerin renk seçimleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-24.
- Güven, S. (2010). İlköğretim hayat bilgisi dersi ders ve öğrenci çalışma kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156).
- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. & Kahve, Ö. (2013). Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Doi: 10.2015014224
- İşeri, K. (2003). *Türkçe ders kitaplarındaki metinler için çizilen resimlerin incelenmesi*. Cumhuriyetimizin 80. yılında Türkçemiz. Ankara: ANAÇEV Yayını. s. 69-92.
- Karadüz, A. (2006). İlköğretim Türkçe dil bilgisi kitaplarının “öğreticilik” kavramı bağlamında eleştirisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (21), 13-31.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 1-13.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16, 45-50.
- Kırcaali-İftar, G., & Uysal, A. (1999). Zihin özürlü öğrencilere özel eğitim danışmanlığı aracılığı ile uygulanan resimli fişlerle okuma yazma öğretiminin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 3-13.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry* (Vol. 75). Sage.

- Mangundayao J., McLaughlin T . F., Lee Williams, R., & Toone, E. (2013). an evaluation of a direct instructions flashcard system on the acquisition and generalization of numerals, shapes, and colors for preschool-aged students with developmental delays. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*. 25, 461–473. DOI 10.1007/s10882-012-9326-9
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazete (Son değişiklik: 21.7.2012 / R.G. : 28360).
- Nieswiadomy, R. M. (1993). Quantitative research designs. *Foundations of Nursing Research*.(2nd ed.).(p 135). Norwalk: Appleton & Lange.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.
- Roach, V. (1995). Supporting inclusion: Beyond the rhetoric. *Phi Delta Kappan*, 77(4), 295.
- Robson, Colin (2001). Real world research. Oxford: Blackwell.
- Roslina, (2017). The Effect of Picture Story Books on Students' Reading. *Advances in Language and Literary Studies*. 8(2). 213-221.
- Şahin, T. Y.-Yıldırım, S. (1999), Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Uçar, T. F. (2004). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Uzuner, S., Aktaş, E., & Albayrak, L. (2010). Türkçe 6, 7. ve 8. Sınıf Ders Kitaplarının Görseller (İllüstrasyonlar) Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of Türklük Bilimi Arastirmalari*, 15(27).
- Weih, T. G. (2015). *How to Select Books for Teaching to Children: Taking a Critical Look at Books Through a Pedagogical Lens*. Online Submission.
- Yavuzer, H. (2011). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).
- Yıldırım-Doğru, S. S. (2009). Teaching of tactile perception skills to children with autism in early childhood. *Ozean Journal of Social Sciences*, 2(3), 157-166.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara:SeçkinYayıncılık
- Yin, R. (1994). *Case study research: Design and methods* . Beverly Hills.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Textbooks are study materials in the group of written and printed materials which are the source of learning experiences of the students. Textbooks, which are the main texts of teaching and learning activities, have an important effect on the success of students. There are two factors in the effect of textbooks on students. First, language development of the individual; vocabulary, language usage, and the second is the textbook itself. The fact that the textbook is designed effectively from such aspects as painting, language, syntax, information organization and page design, improves the student's reading performance and interaction with the book, and provides better learning (Garofalo, 1988, Aktan, Alpan Bangir, 2008). For this reason, attention should be paid to the quality of the books to be written and printed for the children in primary school age. An effective lesson book "should include visual richness, beautiful, supported by colorful pictures and photographs. In books, all elements that visually describe verbal elements such as title, slogan or text are called "illustrations". The use of illustrations in textbooks is as important for students as well as students with normal development. Because the students who continue their education through mainstreaming follow the education program applied to the school they are enrolled in and they are educated with the textbooks which are normally educated by the students who are in normal development (MEB, 2012). For this reason, the textbooks and the digital illustrations, which are visuals, should be shown to the students in order to reach the highest level of education in order to ensure that the students with special needs are able to benefit effectively. With the findings to be obtained, suggestions can be made about the illustrations in the textbooks and contribute to the more effective use of illustrations.

2. Method

In this study which aimed to determine the opinions of elementary school first class teachers about the use of illustrations in textbooks and lectures, which is applied in the classroom, the model of induction analysis based on interview was used from the qualitative research methods. The participants of this study consist of 9 primary school first class teachers who work in the mainstreaming classes of five different schools in Bolu province in the 2017-2018 academic year. Among these teachers who are in the 28-50 age range, 6 are female and 3 are male.

Semi-structured interview questions were prepared for this and teachers' opinions about the topic were taken. The obtained qualitative data were analyzed by inductive analysis technique and the results were evaluated. In the collection of the research data, Teacher Personal Information Form developed by the researchers and the Illustrative Use Opinion Form (IUOF) composed of semi-structured questions were used. The interview questions included in the IUOF used in this research are as follows: (1). To what extent is the use of illustration included in the curriculum? What do you think about this?(2). What do you think about the appropriateness of the illustrations in the curriculum for students with and without special needs (such as the child's developmental level, age, negative presentation)? (3). Do you prefer to use illustrations in your lessons? What are they, which courses, with which tools and which methods do you prefer to use. (4).

What do you think about the benefits of using illustrations to students with and without special needs? (5). How can the use of illustrations be increased for students with and without special needs in your courses? What do you think about this? (6). What else would you like to add to the use of illustration for students with and without special needs?

The interviews were conducted on weekdays, during the time of the participants, in the teachers' room and in the empty classrooms. The interviews were conducted between 17.09.2017 and 07.10.2017. The shortest of the interviews lasted 6 minutes and 5 seconds and the longest lasted 18 minutes and 32 seconds.

Within the scope of the research, the sound recordings obtained from the interviews with primary school first grade primary school teachers working in mainstreaming classes were translated into text and the obtained data were analyzed with content analysis technique. In qualitative research, data are coded at the first stage in the analysis of data. This coding has been done according to the concepts that occur during the coding of the data as well as the predetermined concepts. Codes are symbols that describe similar answers to questions and help to organize and analyze data (Robson, 2001). In this context, the data were examined in depth by three different researchers and codes were formed from the meaningful sections. After examining the relationships between the codes obtained, the categories covering these codes were reached. The categories reached by different researchers were compared and six categories were agreed upon. In addition, in qualitative evaluations, the answers that could be an example for each category were told that direct quotations are believed to be effective in reflecting the thoughts of individuals (Yin, 1994).

3. Findings, Discussion and Results

At the end of the study; approximately 80% of the participants stated that they were given a wide range of illustrations in the textbooks and the remaining 20% were sufficiently given. In short, the illustrations in the textbooks are sufficient according to the teachers who participated in the study. About half (44%) of the teachers in this study stated that the illustrations in textbooks were very effective and beneficial for all students with and without special needs, and 22% emphasized that the illustrations in Turkish and Life Science courses were broadly included. Another important finding obtained from the study is that teachers have seen that the illustrations are deemed appropriate according to the students' developmental levels and ages and that there are no negative examples between the illustrations. Another result obtained from this study is that the illustrations used in the courses are mostly accessed via the internet or by using the visuals found in the source books. In addition, it is seen that the projection device is the most used tool in the illustration display. Although the illustrations included in the curriculum in general are considered sufficient by the mainstream teachers participating in the research, there are some opinions about the need to increase the use of illustration in the textbooks in Turkish and Life Science courses.

In the light of all these results, taking into consideration the benefits such as drawing attention and permanent learning, it is recommended that various activities to increase the use of illustration in primary education first grade inclusive education classes should be given more place and the illustrations in the resource books should be increased in all courses.